

Jak na tom budou pozemkové úpravy v příštím roce?

26.9.2023 - Monika Štěpánová | Svaz měst a obcí České republiky

Pozemkové úpravy jsou jednou z konstant, kterými se Svaz měst a obcí zabývá, a to bohužel velmi často v souvislosti s jejich nedostatečným financováním. V únoru loňského roku připravila Pracovní skupina Venkov, zemědělství a lesnictví pozici Svazu k pozemkovým úpravám. V ní poukázal Svaz mimo otázku financování také na nejdůležitější problematické momenty při přípravě a realizaci pozemkových úprav. Týkaly se procesu zahájení pozemkových úprav, nastavení férových podmínek směny pozemků mezi obcemi a státem, procesní změny zavedení institutu souhlasu fikcí, a také umožnění obcím a DSO, aby se mohli stát realizátory již schválených opatření a tím se urychlila jejich realizace. Mezitím Svaz také opakovaně apeloval na Ministerstvo zemědělství i Ministerstvo financí, aby bylo zajištěno financování PÚ v dostatečné míře, nebo alespoň v míře obdobné jako v letech předcházejících. A jak to vypadá s pozemkovými úpravami dnes? K rozpracování našich požadavků ze strany SPÚ nebyla příležitost, úřad bojuje s kapacitami realizátorů v území i vlastních a s několikanásobně vyšší absorpční kapacitou, než jsou jeho možnosti.

K tomu přibýlo nové výrazné riziko spojené s financováním PÚ: I přes programové prohlášení vlády z ledna 2022, ve kterém nastupující vláda slibovala: „Podpoříme komplexní pozemkové úpravy, abychom zpomalili erozi, zadrželi v krajině vodu a usnadnili přístup majitelů k jejich pozemkům. Ročně na to vyčleníme nejméně 3 mld. Kč a zajistíme víceletý stabilní finanční rámec“ je dnešní realita jiná. Finanční situace státu je známá a tak se vláda rozhodla pro financování pozemkových úprav podle osvědčeného rčení, aby se vlk nažral a koza zůstala celá. Na realizaci PÚ budou v roce 2024 podle návrhu rozpočtu alokovány primárně evropské zdroje z Národního plánu obnovy a Společné zemědělské politiky (dříve Programu pro rozvoj venkova), a pouze minimum zdrojů národních. Zde je však jeden zásadní problém – Evropské zdroje jsou vázány velmi přísnými kritérii udržitelnosti a pravidla neumožňují uplatnit řadu nákladů, které jsou v rámci pozemkových úprav běžné a žádané. Neumožňují například realizaci lesních a polních cest a dalších komunikací. Vláda přitom alokovala minimum národních zdrojů, které nestačí na pokrytí zaslíbených nákladů, a nezpůsobilých výdajů ze zdrojů poskytovaných Evropskou komisí. **Podle informací Asociace podnikatelů v geomatice, ČMKPÚ a Asociace PÚ ze září tohoto roku je návrh rozložení rozpočtu na rok 2024 alarmující.**

Z podkladů, které Svaz obdržel, vyplývá, že plánované finanční prostředky na pozemkové úpravy pro rok 2024 činí 1,514 mld. Kč. Přitom celkové požadované finanční prostředky k naplnění cílů Koncepce pozemkových úprav 2021-2025 by měly činit 2,6 mld.

Jako zásadní problém se jeví také navrhovaná struktura financování PÚ pro rok 2024, která vypadá následovně:

V současné chvíli naplánované finanční prostředky do RSPÚ ve výši 300 mil. Kč však vytváří deficit, který výše zmíněné asociace odhadly na 1,1 mld. Jen zaslíbené neinvestiční finanční prostředky na příští rok se přitom pohybují ve výši 633 mil. Kč, což je dvojnásobek státem alokované částky. Asociace se právem obávají možných dopadů při realizaci tohoto návrhu rozpočtu. Podle nich, stát nebude schopen adaptovat krajinu na klimatické změny dle koncepce SPÚ a dalších strategických materiálů MZe. Nestabilní krajina pak bude v budoucnu velmi pravděpodobně důvodem kalamit a obrovských škod na majetku. Také je zde reálné možnost, že nebude možné čerpat finance na investice z NPO a SZP z důvodu nepřipravenosti nových projektů pro realizaci opatření do krajiny. V

neposlední řadě toto může způsobit závažné problémy personální a kapacitní v oboru projektantů a realizátorů pozemkových úprav. V době, kdy chybí odborníci ve všech oblastech je zřejmé, že znovuoobnovení projekčních kapacit bude velmi obtížné.

V čem jsou největší přínosy pozemkových úprav pro obce?

Olga Dočkalová, předsedkyně Komise pro životní prostředí Svazu a starostka obce Sudice to shrnula takto: Pozemkové úpravy pomohou upřesnit vlastnické vztahy na celém katastru obce a jejich realizací jsou pozemky zpřístupněny. Prvním krokem je vytvoření Plánu společných zařízení, který přivede k jednomu stolu zástupce obce, zemědělců a dalších interesovaných skupin. Plán pak tvoří kostru budoucího uspořádání pozemků vlastníků, která obsahuje zpevněné nebo nezpevněné cesty, vodohospodářské a protierozní zařízení (retenční nádrže, průlehy, příkopy, vsakovací pásy, větrolamy apod.) a v neposlední řadě prvky územní ekologické stability (biokoridory, biocentra). Vytvoření plánu pomůže objasnit vlastnické vztahy, nastíní možnosti směn a v optimálním případě zapojí všechny lokální aktéry. Toto je často nemalý úkol pro člověka s diplomatickými schopnostmi, a hlavní úlohu zde hrají starostky a starostové.

Díky komplexním pozemkovým úpravám a směnám pozemků pak mohou obce vybudovat například protipovodňová opatření, které ochrání majetek jejich obcí i občanů. Nebo naopak vybudují zadržování vody tam, kde má jedna, či více obcí vlastní zdroje pitné vody. Dalším cílem pozemkových úprav jsou protierozní opatření, které zabrání degradaci půdy způsobenou vodní a větrnou erozí. Pozemkové úpravy jsou náročné pro obec i zpracovatele, mohou trvat až deset let, ale ve výsledku přinesou komplexní řešení, které zdaleka přesahuje možnosti jedné samotné obce.

Co se ovšem stane, pokud by vláda pozemkové úpravy neviděla jako prioritu a už tak nedostatečné financování ještě dále omezila? Podle **Karla Rejchrt, předsedy Komise pro Venkov, lesnictví a zemědělství a starosty obce Božanov**, důsledky mohou být dalekosáhlé, a netýkaly by se pouze už zmiňovaných negativních klimatických a environmentálních dopadů. Pokud by se pozemkové úpravy zastavily nebo se omezily v rozsahu, v jakém byly realizovány doposud, řada území se bude potýkat s problémy ohledně vlastnictví pozemků a průchodnosti krajiny. Pro některé toto může být okrajový problém, ale při strmém nárůstu domácího turismu v době pandemie COVID-19 se toto téma ukázalo jako velmi aktuální. V některých místech, kde nejsou vyřešena vlastnická práva a přístupové komunikace do krajiny, může docházet dokonce ke střetům mezi turisty a místními obyvateli. Broumovsko, velmi oblíbené u návštěvníků z celé republiky, toho může být příkladem. V mnoha případech se dokonce ani zemědělec nemá jak dostat na svůj pozemek, protože není vytvořena síť páteřních polních cest. Tyto problémy mohou vyřešit právě pozemkové úpravy, ale pouze v případě, že na ně bude alokován dostatek prostředků a to z takových zdrojů, které umožní také realizaci polních a lesních cest.

Ale abychom nezůstali jen u negativních zpráv a obav, alespoň malou vlaštovkou může být zpráva ze 25. září 2023. To totiž už v prvním čtení Poslanecká sněmovna schválila úpravu zákona o Státním pozemkovém úřadu (SPÚ), která zmírní pravidla pro nakládání se zemědělskými pozemky, které od státu bezplatně získaly nebo získají obce a kraje. Z původních deseti let se na polovinu zkrátí doba pro dodržení účelu převodu pozemků podle převodních smluv. Od novely si vláda slibuje snížení administrativy jako pro obce, tak pro SPÚ, které si tak uvolní kapacitu pro další úkoly.

Novelou také dochází k úpravě povinnosti obce či kraje vrátit bezúplatně nabytý pozemek státu respektive zaplatit finanční náhradu za předpokladu, že byl pozemek převeden na třetí osoby. Nově bude tato povinnost vázána pouze na situaci, kdy by obsahová (nikoli formální) změna územně plánovací dokumentace, neumožnila v rámci hlavního funkčního využití plochy naplnění účelu převodu pozemku.

Z pohledu obcí je každé snížení byrokracie více než vítané, jak k novele uvádí starosta Karel Rejchrt. A také to podle něj dokazuje, že rozvoj obcí je ve své podstatě věc apolitická a měla by se řídit hlavně zkušenostmi z praxe. Autoři této předlohy totiž pochází ze všech sněmovních frakcí a v rozpravě ji podpořili zástupci všech poslaneckých klubů včetně opozice. Novelu nyní dostane k projednání Senát a pokud projde, měla by být účinná už od 1. 1. 2024.

<https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/jak-na-tom-budou-pozemkove-upravy-v-pristim-roce>